



# تراز پرداختها در فصل بهار ۱۴۰۰



اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران  
معاونت بررسی‌های اقتصادی  
مهر ۱۴۰۰

## چکیده

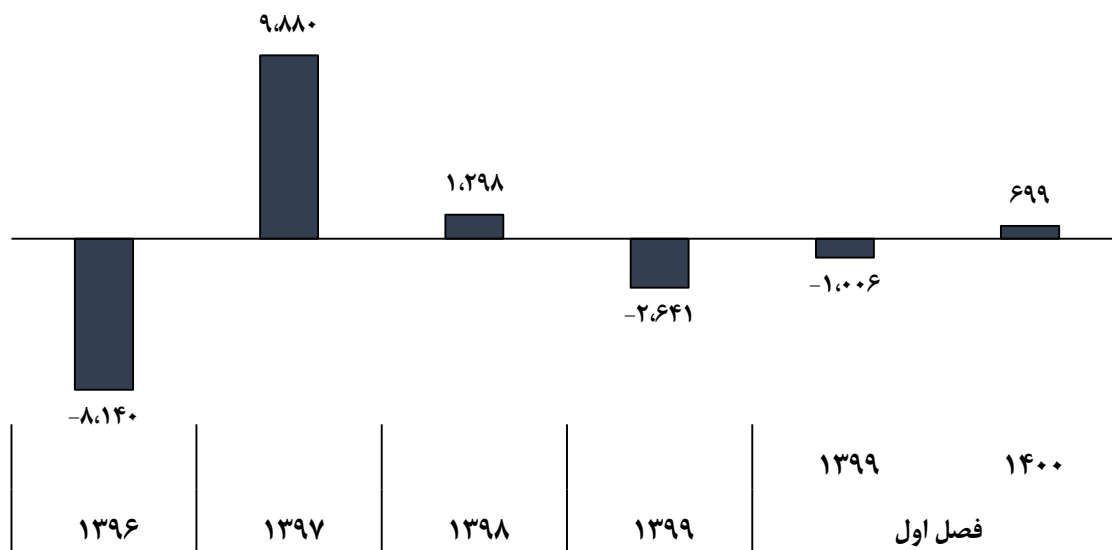
در فصل نخست ۱۴۰۰، اقتصاد کشور شاهد بهبود ۱.۷ میلیارددلاری موازنه کل تراز پرداخت‌ها ناشی از مثبت‌شدن و افزایش حدود ۴.۲ میلیارددلاری حساب جاری در مقایسه با فصل مشابه سال قبل (افزایش ۴.۸ میلیارددلاری صادرات نفتی و رشد ۳.۵ میلیارددلاری صادرات غیرنفتی) و همچنین بهبود نسبت پوشش واردات توسط صادرات غیرنفتی کشور به حدود ۶۶ درصد و در مقابل تضعیف مجدد ۲۷۲ میلیون دلاری خالص حساب سرمایه و افت ۲۹۷ میلیون دلاری حساب خدمات بود.

در بخش حساب کالایی، تراز کالای نفتی کشور در فصل مورد بررسی نسبت به فصل مشابه سال ۱۳۹۹، حدود ۲.۳ برابر بهبود یافت و در مقابل تراز کالای غیرنفتی حدود ۳۶۵ میلیون دلار تضعیف شد.

## موازنه کل پرداخت‌ها

بر اساس تعاریف صندوق بین‌المللی پول، تراز پرداخت‌ها یک گزارش آماری است که مبادلات خارجی یک کشور را در یک دوره زمانی مشخص خلاصه می‌کند و شامل حساب کالا و خدمات، حساب درآمد، حساب سرمایه و حساب مالی یا نقل و انتقالات جاری می‌شود. در گزارش تراز پرداخت‌های بانک مرکزی، تراز پرداخت‌ها برآیند خالص حساب جاری، حساب سرمایه و اشتباهات و از قلم‌افتادگی است. موازنه تراز پرداخت‌های کشور در بهار ۱۴۰۰ مثبت، و معادل ۶۹۹ میلیون دلار اعلام شده که در مقایسه با فصل مشابه سال قبل با بهبود ۱.۷ میلیارد دلاری همراه است (نمودار ۱). تنها عامل مهم اثرگذار بر افزایش حدود ۱۷۰ درصدی تراز پرداخت‌ها در این فصل، بهبود حساب کالایی کشور ناشی از افزایش توام صادرات نفتی و غیرنفتی است.

نمودار ۱- موازنه کل پرداخت‌ها- میلیون دلار



مطابق جدول ۱، حساب کالایی که در فصل ابتدایی سال ۱۳۹۹ حدود منفی ۲۱۲ میلیون دلار بوده، در فصل نخست سال ۱۴۰۰ با جهش قابل توجهی به حدود ۴.۳ میلیارد دلار رسیده است. رشد ۱۲۵ درصدی صادرات نفتی و افزایش ۶۹ درصدی صادرات غیرنفتی در فصل بهار ۱۴۰۰ در مقایسه با فصل مشابه سال قبل، عوامل اصلی بهبود قابل توجه حساب کالایی کشور در این فصل هستند. در فصل مورد بررسی، حساب خدمات و خالص حساب سرمایه، اثر کاهنده و تضعیف‌کننده بر موازنه کل پرداخت‌های کشور داشته‌اند.

### جدول ۱- اجزای تشکیل دهنده تراز پرداخت‌ها-میلیون دلار

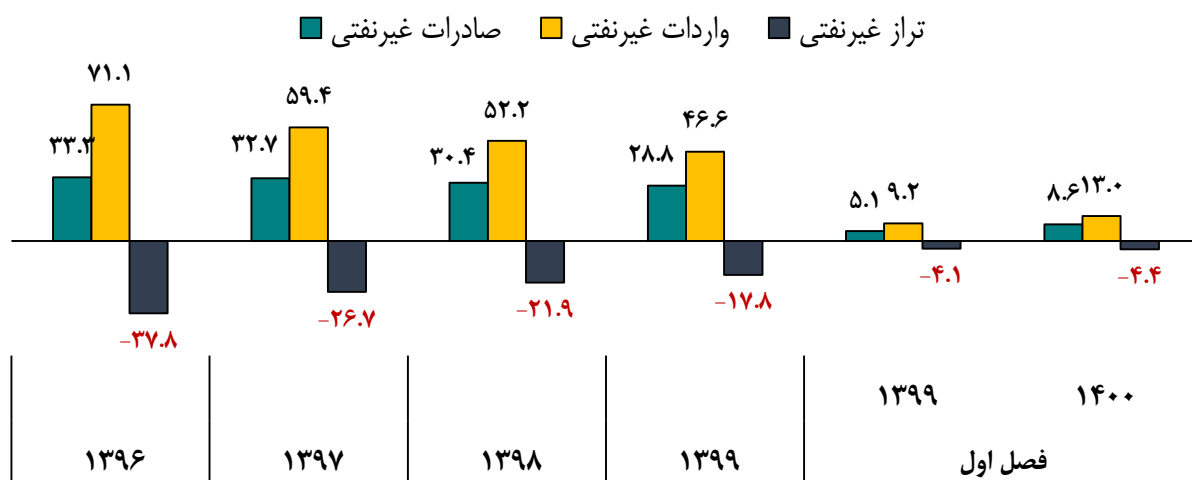
شرح	فصل نخست ۱۳۹۹	فصل نخست ۱۴۰۰	درصد تغییرات
حساب جاری	-۶۲۲	۳۵۳۴	۶۶۸
حساب کالا	-۲۱۲	۴۲۶۰	۲۱۱۰
صادرات کالا (فوب)	۸۹۳۸	۱۷۲۸۵	۹۳
صادرات کالای نفتی	۳۸۶۵	۸۷۰۲	۱۲۵
صادرات کالای غیرنفتی	۵۰۷۳	۸۵۸۲	۶۹
واردات کالا (فوب)	۹۱۵۰	۱۳۰۲۵	۴۲
گاز و فرآورده‌های نفتی	-	۰	-
سایر کالاها	۹۱۵۰	۱۳۰۲۵	۴۲
حساب خدمات	-۵۳۵	-۸۳۲	-۵۵
حساب درآمد	-۲۹	-۴۹	-۶۹
حساب انتقالات جاری	۱۵۴	۱۵۵	۱
خالص حساب سرمایه	-۲۶۹۲	-۳۱۷۴	-۹
اشتباهات و از قلم افتادگی	۲۳۰۸	۳۴۰	-۸۷
موازنه کل	-۱۰۰۶	۶۹۹	۱۷۰

منبع داده‌ها: بانک مرکزی و محاسبات کارشناسی

#### حساب کالا؛ غیرنفتی

تراز کالای غیرنفتی کشور در فصل نخست ۱۴۰۰ برابر با منفی ۴.۴ میلیارد دلار است که در مقایسه با فصل مشابه سال قبل، حدود ۹ درصد افت کرده است (نمودار ۲). در فصل مورد بررسی، واردات کالایی ۴۲ درصد و صادرات کالای غیرنفتی هم ۶۹ درصد افزایش داشته که به دلیل بالاتر بودن رقم واردات، اثرکاهندگی رشد واردات بیشتر بوده و با مشارکت منفی ۹۵ واحد درصدی در برابر مشارکت ۸۶ واحد درصدی افزایش صادرات غیرنفتی، در نهایت موجب کاهش ۹ درصدی تراز غیرنفتی شده است.

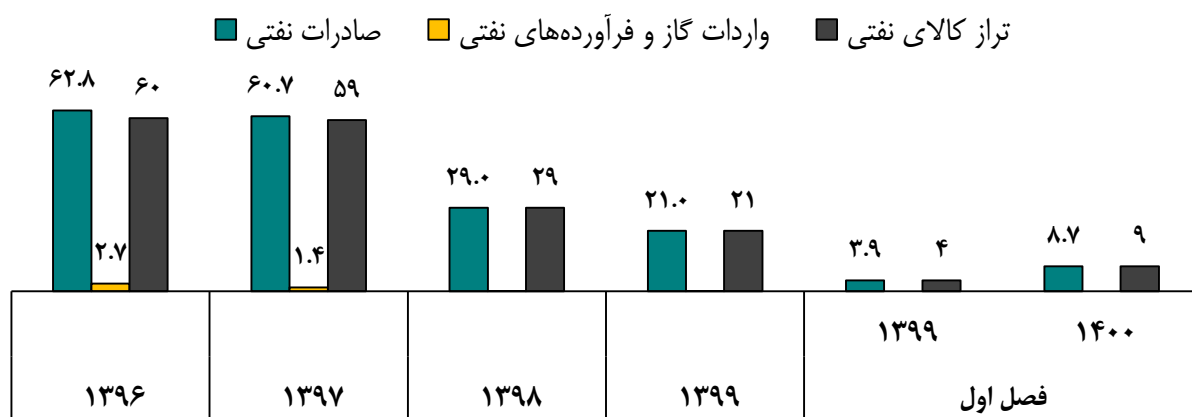
### نمودار ۲ - تراز کالایی غیرنفتی، میلیارد دلار



#### حساب کالا؛ نفتی

تراز نفتی ایران به دلیل واردات ناچیز کالای نفتی و در مقابل صادرات بالای نفتی، همواره مثبت است. صادرات نفتی ایران در فصل نخست سال ۱۴۰۰ با افزایش قابل توجه ۱۲۵ درصدی همراه شد و از ۳.۹ میلیارد دلار در فصل مشابه سال قبل به ۸.۷ میلیارد دلار در فصل مورد بررسی رسید (نمودار ۳). رشد صادرات نفتی و در مقابل عدم واردات این گروه کالایی در بهار ۱۴۰۰، موجب افزایش ۲.۳ برابری تراز نفتی کشور در این فصل نسبت به مدت مشابه سال قبل شده است. شایان ذکر است در آمارهای بانک مرکزی منظور از صادرات نفتی، مجموع ارزش نفت خام، فرآورده نفتی، گاز طبیعی، میعانات و مایعات گازی (تعرفه‌های ۲۷۰۹، ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) صادر شده توسط شرکت‌های ملی نفت ایران، ملی گاز ایران، ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران، شرکت‌های پتروشیمی و سایرین (گمرکی و غیر گمرکی) است.

### نمودار ۳ - تراز کالایی نفتی - میلیارد دلار



### حساب خدمات

طی ده سال اخیر، تراز حساب خدمات همواره منفی و با کسری مواجه بوده است. مطابق نمودار ۴، کسری حساب خدمات در فصل اول ۱۴۰۰، مجدداً تضعیف شده و حدود منفی ۸۳۲ میلیون دلار اعلام شده که در مقایسه با فصل مشابه سال قبل با افت حدود ۵۶ درصدی داشته است. در فصل مورد بررسی، مشارکت حساب خدمات در بهبود ترازپرداخت‌های کشور در این فصل، مشابه دوره‌های قبل، کاهنده و منفی است.

نمودار ۴ - حساب خدمات، میلیون دلار

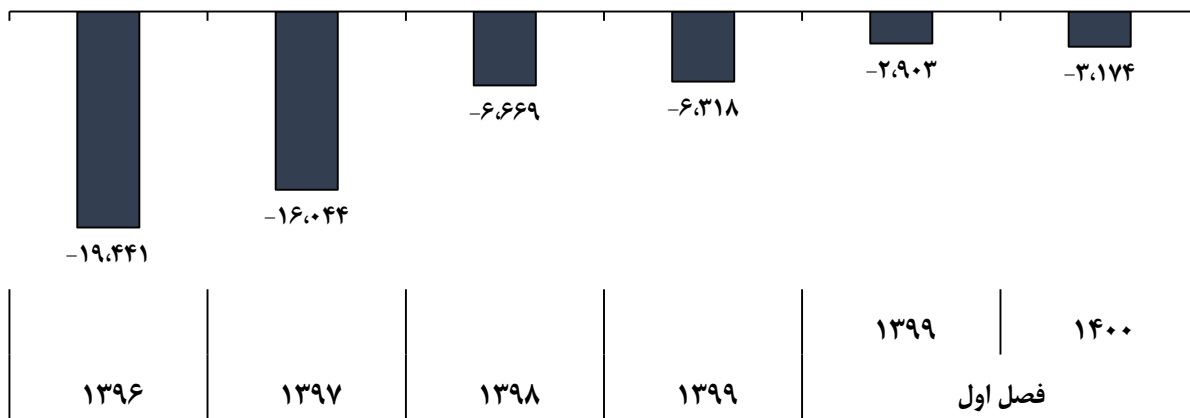


### حساب سرمایه

در گزارشات بانک مرکزی، معمولاً دو حساب سرمایه و مالی توأم ارائه می‌شوند که حساب سرمایه تراز پرداخت‌ها عمدتاً شامل انتقالات سرمایه‌ای (بخشش بدهی‌ها یا انتقالات مهاجران) و حساب مالی شامل مبادلات انجام شده در سرفصل‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری در سبد مالی، سایر سرمایه‌گذاری‌ها و تغییرات دارایی‌های ذخیره است.

طبق آمارهای اخیر بانک مرکزی، خالص حساب سرمایه در فصل نخست ۱۴۰۰ تضعیف شده و از منفی ۲.۹ میلیارد دلار در فصل ابتدایی ۱۳۹۹ به حدود منفی ۳.۲ میلیارد دلار در فصل بهار ۱۴۰۰ رسیده است (نمودار ۵). با توجه به عدم مشخص بودن اجزای حساب سرمایه کشور، بخشی از تضعیف این حساب را می‌توان به خروج سرمایه از کشور نسبت داد. ضمناً همان‌طور که قبلاً اشاره شد، حساب سرمایه نقش کاهنده و مشارکت منفی در موازنه کل تراز پرداخت‌های کشور در فصل نخست سال ۱۴۰۰ داشته است.

### نمودار ۵- حساب سرمایه، میلیون دلار

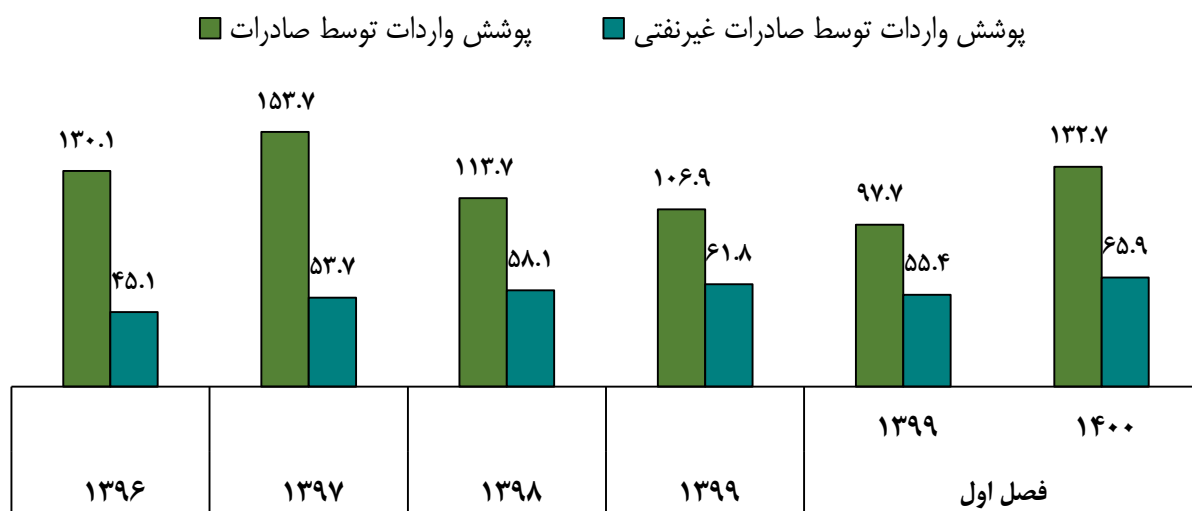


### پوشش واردات

یکی از شاخص‌های ارزیابی وضعیت تجارت یک کشور، نسبت پوشش واردات توسط صادرات است. این نسبت نشان می‌دهد که تا چه میزان درآمدهای صادراتی برای تامین نیازهای ارزی واردات کفایت می‌کند. چنانچه نسبت مزبور هم برای کل صادرات کالایی و هم برای صادرات کالایی غیرنفتی محاسبه شود، برای فصل نخست ۱۴۰۰ مشخص می‌شود که مجموع صادرات کالایی (نفتی و غیرنفتی) با مزاد ۳۲.۷ درصدی، کل نیاز ارزی واردات کالایی کشور را در این بازه زمانی تامین کرده است. این در حالی است که اگر صرفاً درآمدهای صادرات غیرنفتی را در نظر بگیریم، نسبت مزبور حدود ۶۶ درصد می‌شود (نمودار ۶) که اگرچه نشان‌دهنده عدم کفایت درآمدهای غیرنفتی کشور برای تامین نیاز ارزی واردات کالایی و لزوم استفاده از منابع نفتی است، ولی اتفاق خوشایندی برای اقتصاد کشور محسوب می‌شود زیرا بالاترین رقم طی فصول مشابه از سال ۱۳۹۰ تاکنون بوده و به نوعی حاکی از افزایش توان درآمدهای صادرات غیرنفتی برای پوشش نیاز واردات کالایی کشور است.

هر دو نسبت پوشش واردات توسط کل صادرات و پوشش واردات توسط صادرات غیرنفتی در بهار ۱۴۰۰ در مقایسه با فصل مشابه سال قبل بهبود یافته که ناشی از بهبود قابل توجه عملکرد صادرات نفتی و همچنین رشد صادرات غیرنفتی کشور در این مدت است.

### نمودار ۶ - نسبت پوشش واردات کالایی، درصد



### اشتباهات و از قلم افتادگی

در سه ماهه نخست ۱۴۰۰ رقم منظور شده در آمارهای تراز پرداخت‌های بانک مرکزی برای اشتباهات و از قلم افتادگی حدود ۳۴۰ میلیون دلار بوده که نسبت به رقم مشابه سال گذشته (۲.۵ میلیارد دلار)، کاهش داشته است. پایین بودن این جزء آماری، می‌تواند به عنوان نشانه‌ای از بهبود سطح شفافیت در داده‌های اجزای تراز پرداخت‌ها تلقی شود.